

szép, ünnepélyes, érzelmes kerete van: szívjóságból fakadó nagystíluság. Ezért kell a nevelőnek a lélek nagystíluságának ünnepi köntöseben a gyerek felé közelednie. Számunkra ez a helyesen értelmezett és alkalmazott nagystíluság jelenti a fejlődés legmagasabb fokát: a nevelői művészetet.

Hogy pedig mire képes egy művész, azt a következő kis történet szépen megvilágítja. Egyszer a szülők a nagymama névnapjára le akarták néhány igen csúnya gyermeküket festetni. El is vitték őket egy híres festőhöz és megkérdezték, hogy elvállalja-e a munkát. Igen, mondta savanyú ábrázattal, mert nem nagyon vonzotta, hogy ezeket a mordarcú gyermekeket vásznon megörökítse. A munkát mégis elvállalta. A gyermekek naponként eljártak a festőhöz. Négy hét múlva el is készült a kép. S ekkor mindenki elámult az arcok kedves kifejezésén. Ráadásul senki se mondhatta, hogy a kép nem hasonlít a gyermekekhez. „Honnan varázsolta ön ide ezt a kifejezést?” kérdezték a festőt. Egyáltalán nem kellett varázsolnom, felelte, csak előcsalogattam a gyermekekből. Festés közben ugyanis vidám történeteket meséltem nekik s ekkor láttam arcukon felragyogni mindazt a szépet és jót, ami bensejükben rejtve volt. S ezt vittem a vászonra. Semmit sem szépítettem, csak a meglévő szépet hoztam elő.”

Igy leszünk mi nevelők is a lélek rejtett szépségeinek a felfedezői, ha a helyesen értelmezett „feledés és emlékezés” nagystílus szellemében foglalkozunk azokkal, „akiké a mennyek országa” — a Gyermekkel.

Bárány M. Irén dr.

GYAKORLATI PEDAGÓGIA

Magyar nyelv.

Helyesírási órák a III—IV. osztályban.

Növendékeink az I—II. osztályban a nyelvi ismeretek keretében fokozatosan elsajátítják a legfontosabb helyesírási elveket és szabályokat, de csak akkor válhatnak eleven és használható ismeretté és készséggé, ha a III—IV. osztályban állandóan nyilvántartjuk, gyakoroljuk és alkalmazzuk őket. Ez a munka nem merülhet ki az iskolai dolgozatjavítási órák tanulságos felhasználásában, sem a házi fogalmazványok megbeszélésével kapcsolatos helyesírási tanulságok felelevenítésében. A rendszeres gyakorlás az önálló helyesírási órák keretében

történik. Tanévenként kb. 15 teljes órát fordíthatunk erre a célra úgy, hogy az iskolai dolgozatok számának csökkenésével felszabadult órákat használjuk fel.

Az önálló helyesírási órák anyagát oly *összefüggő szövegek* alkotják, melyek egyfelől érdekesek és tanulságosak, másfelől az összes helyesírási nehézségeket felölelik. Alig tartalmazhatnak oly szót, melyről helyesírási szempontból ne volna mondanivaló.

Az anyag feldolgozása közös munkával történik. A tanár tollbmondja a szöveget, és irányítja a megbeszélést. Egy tanuló a táblán, a többi a füzetben dolgozik. Ceruzával írnak, hogy az előforduló javításokat könnyen elvégezhessek.

A szöveget háromféleképpen lehet feldolgozni:

1. A tollbmondást mondatonként végezzük, s minden mondat leírása után megállapítatjuk a helyes központosítást, majd megbeszéljük a helyesírási szempontból tanulságos szavakat.

2. Lehet az egész szöveget egyfolytában is tollbmondani, s utána mondatról-mondatra történik a megbeszélés az első esetben említett módon.

3. Igen tanulságos eljárás az is, ha az egész szöveget mondatokra való tagolás nélkül, a központosítás teljes mellőzésével íratjuk le. Ilyenkor az első teendő a szöveg rendezése, vagyis mondatokra való tagolása és a központosítás megejtése, a továbbiakban pedig a szavak helyesíráásával foglalkozunk.

A megbeszélés során bizonyos helyesírási esetek hangsúlyozására hasonló példákat mondunk; pl. a *vitézség* szóval kapcsolatban: *igazság, szárazság, község...* Egyes szabályokkal járó változatokra példákat mondunk, s ezeket a tanulóknak kell megfejteniök; pl. a *Magyarország* szóval kapcsolatban: *magyarországi, Nyugat-Magyarország, nyugatmagyarországi, Csongrád megye, csongrádmegyei, Kölcsey-utca, Kölcsey-utcai, Templom-utca, templomutcai, magyar ember, olasz nemzet...* Minden alkalommal szembeállítjuk az állandó nyilvántartást követelő szópárokat; pl. *szál-szall, hal-hall, kel-kell, tud-tudd, mond-mondd, minél-mennél...* A tájnyelvben gyökerező hibák megbeszélése nem mellőzhető.

A helyesírási szövegek tárgyköre igen változatos lehet. Néhány példa:

Segítsd meg bajbajutott felebarátodat!

Egy utas a Szaharában már-már haldoklott a szomjúság miatt. Forró lázzal gyötrődött, tagjai megmerevedtek. A legsúlyosabb pillanatban váratlanul megjelent előtte egy kalmár rakkott tevéjével, melynek oldalán függött a vízzel telt tömlő. Éledő reménnyel, Isten nevében vízért könyörgött. „Nem tehetem, mert máskor is segítettem, s a végén én sodródtam bajba. Nyugodj meg, és tűrj még egy kevésé, legfeljebb egy órá-



nyira vagyunk a forrástól" — válaszolt az irgalmatlan. „Annál inkább adhatsz, mert tömlődet nemsokára friss itallal töltheted meg" — nyöszörgött a szerencsétlen, de a vad szívet nem lágyíthatta meg. Ekkor rettenetes kínjában pisztolyát rantja elő, s rekedten kiáltja: „Vizet vagy életet!" Csak ilyen erőszakkal jutott az éltető italhoz.

A kalmár Timbuktuba jutva, bevádolta támadóját a bíró előtt. A bölcseségéről híres timbuktui bíró így ítélkezett: „Nagyobb bűnös az, aki mást arra kényszerít, hogy a törvényekről megfeledkezzen. A kalmár egy évig gályát húzzon!" Az igazságos ítélet emberbaráttá változtatta a kőszívű kalmárt.
(Fáy András után.)

A végvári harcok legfélelmetesebb vitéze.

Sok-sok vitézünk messze földön ismertté, sőt egyenesen irigyeltté tette nevét. A legyőzhetetlennek tartott Túry György vitézségének híre még Ázsiába is eljutott. Az életre-halálra szóló bajviadal volt legfőbb gyönyörűsége. Róla mondja az egykorú ének: „Zöldítsétek egek hamar az erdőket, Hogy próbálhassuk már nyugodt fegyverünket!" Kardja mindig készen állt a legeszedelmesebb vállalkozásra. Nagy harci kedvvel és vakmerőséggel ki-kicsapott várából, hogy emberségre tanítsa és megfélemlítse az ellenséges megszállókat. Folyton azon buzgódott, hogy a török főembereket kerítse hálójába, hogy egy fejjel megrövidítse, vagy rabbá tegye őket. A legkitűnőbb török vitézek fáradtságot nem ismerve gyakorolgatták a fegyverforgatást, hogy egykoron a csodált magyar kapitánnyal, Túry Györggyel megvívhasanak.

Először a lévai, utána a palotai vár kapitánya, végül pedig a királyi vőházza lett Kanizsa főkapitánya volt. A hazájáért élő-haló katona mintaképét tiszteljük benne. Kövessük példáját!

A magyar újságírás gyermekora.

Az első magyarnyelvű újságot 1780. január 1-én bocsátotta útjára Pozsonyban Rát Mátyás evangélikus pap Magyar Hirmondó címmel, hogy a magyarság tudomást szerezzen a világ folyásáról. A szerkesztő lelkesen, ügyesen és áldozatkészséggel irányította munkásságát. A kezdeményezésért sikerre számíthatott. Az előfizetők száma meghaladta a 300-at, ami az akkori viszonyok között biztossá tette az újság jövőjét. A lap hetenkint kétszer jelent meg: szerdán és szombaton. Lelkesebb közönsége nyolc évig fenntartotta, azután megszűnt, mert vetélytársa támadt a bécsi Magyar Kurirban. 1788-ban adták közre az első pesti újságot, a Magyar Mercuriust. A szigorú könyvizsgálat, a nagy költségek és a kevésszámú előfizető nehézségei ellenére sikerrel megtörtént az úttörés, és néhány évtizeddel később Kossuth Pesti Hírlapja mindennapi szükség-

letté tette az újságolvasást az előkelőbb és műveltebb körökben. Csak oly ujságot olvass, pártfogolj és támogass verejtéssel szerzett filléreiddel, amely magyarabb magyarrá és tevékenyebb kereszténnyé nevel!

A magyar ember legkedvesebb fűszere.

Ez kétségtelenül a paprika, pedig nem tekinthetjük ősmagyar ételnek, mert csak a legújabb korban, 150 évvel ezelőtt lett általánosan használt fűszerünk. Amerikából származott hozzánk balkáni közvetítéssel. A XVIII. század második feléről ránk maradt könyvből azt olvashatjuk, hogy a jobbágyok porrá zúzzák, s ételüket ezzel meghintve fogyasztják. Azelőtt borssal, gyömbérral, kaporral, tárkonnnyal, citrommal, safránnyal és hagymával fűszereztek. Ebből azt is következtethetjük, hogy régebben nem főztek csirke-, juh- vagy halpaprikást, hanem másféleképpen készítették el az ételüket. A magyar ember él-hal a paprikáért, mert jól tudja, hogy ez adja meg az étel ízét, színét, illatát. Nemzeti jóvedelmünket is egyre-másra gyarapítja, mert jelentékennyé vált kiviteli cikkünk, különösen a szegedi és a Kalocsa vidékén termelt paprika. Ne izsítsuk ételünket idegenben termelt borssal, hanem használjuk a zamatosabb és egészségesebb paprikát!

Szent-Györgyi Albert Nobel-díjas tudósunk paprikakutatásaival világhírré emelkedett.

Az életmentő kutya.

A hófedte spájci bércek között, a Szent Bernát-hágón van egy menedékház, bernáthegyi kutyákkal ellátva. Ezek a bajbajutott kirándulókat, hegymászókat és utasokat fölkeresik, hogy megmentsek az életnek. Az egyik kutya, népszerűn Barry, különösen kitüntette magát.

Amikor egyszer Barry a legszédítőbb és a legveszedelmesebb mélyedések fölött ide-oda sompolygott, egy jégtáblán egy holtnak látszó fiúcskát pillantott meg. A hidegtől és a kimerültségtől eszméletét veszítette, s félholt állapotban sínylődött. Barry addig nyalogatta a fiúcskát, míg dermedtségéből és ájultságából magához nem tért. Utána addig babusgatta, míg a hátába nem fogódzkodott. A teljesen kimerült gyermeket a kolostorba vitte, s ott féltő gonddal ápolták. Visszanverte egészségét. A hűséges állat tizenkét év alatt negyvennél több elcsesztettnak hitt embert mentett meg a legkegyetlenebb haláltól.

Amikor Barry előregedett, Bernbe vitték ápolásra, Kimúlása után kiváló szolgálataiért kitüntették, s a múzeumban ritka látványossággá lett.

A legnemesebb madár.

A nemes kócsag a magyar ember szemében megkülönböztetett madárrá lett. Gólyaalakú, de ösztövérebb és karcsúbb termettel, hosszabb nyakkal és gyengébb csőrrel bíró gémfajú

madár. Hófehér alakjával s a válláról leomló hosszú, fátyolszerű tollaival, az ú. n. kolcsaggal kétségtelenül a legelőkelőbb és a legbüszkébb megjelenésű szárnyas. Tollai valamikor fedelmeken kiváltságoskodtak, később a nemesek, majd a katonák is büszkélkedtek velük. A lőfegyverek tökéletlensége miatt idomított solymokkal vadászták. Az ingoványok lakója, a pákász tudta legjobban, hogyan kerítse meg és hogyan értékesítse. A tollakat összekötötte, s egy vastagabb nádtokban őrizte meg, míg vásárra vihette. Egy-egy köteget száz, sőt kiválóan szépért ezer forintot is adtak.

Bár állandó üldözése óvatossá és vaddá tette, mégis annyira megfogyott Magyarországon, hogy már alig fészkel a Balaton legelhagyatottabb helyein, de leginkább a Kis-Balaton félreeső mocsárrészeit kedveli.

Ne üldözzük, és ne pusztítsuk, mert végkép eltűnik hazánk földjéről! Csak úgy remélhetjük, hogy itt-ott újból megszáll.

Szántó Lőrinc.

Német nyelv.

Olvasmány: Frühling im Weingarten.

Nyelvtan: A szenvedő ige elbeszélő múltja.

Osztály: II. fiúosztály. Jelen voltak II. éves hospitáló tanárjelöltek is.

Tankönyv: Lux—Altai: Német nyelvkönyv.

Szemléltető eszköz: Kép a tavasról és a szőlőhegyről, (Utóbbi szüretkor és tavaszi munkálatok idején.)

Táblafelirat: Nyelvtani példamondatok.

V á z l a t :

I. *Előkészítés:* 1. Jelentések, 2. Számonkérés: a házi feladat felolvasása, beszédgyakorlat kép alapján, olvasás-fordítás, szókérdés, kérdés-felelet gyakorlása, összefüggő beszédgyakorlás.

Áthajlás: A természeti jelenségekről áttérünk az emberre.

Célkitűzés: Tavaszi munka a szőlőben.

II. *Tárgyalás:* 1. Az olvasmány szóbeli előkészítése képek segítségével. A szőlőskert ősszel és tavasszal. Ott vidámság, itt nehéz munka.

2. Mintaolvasás nyitott könyv mellett.

3. A tanulók munkája: Olvasás-fordítás, új szók és a szenvedő szerkezet megfigyeltetése.

4. Az új szók írása és begyakorlása otthon végzendő.